

โดย นายราชิต ไชยรัตน์

- กรรมการบริหาร บจก.เอ็น.อาร์.กรุ๊ป แอดไวซอรี (บริษัทในเครือ CNR Group) และผู้ร่วมก่อตั้ง Platform “AccRevo”
- กรรมการในคณะกรรมการวิชาชีพบัญชีด้านการทำบัญชี
- ประธานคณะทำงานพัฒนาและศึกษาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อการทำบัญชี

PDPA

กับบทบาทบัญชีในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลที่ธุรกิจต้องแข่งขันกันด้วยข้อมูลที่รวดเร็ว ส่งผลให้งานบัญชีจะต้องมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ในการทำงานด้านต่าง ๆ การบันทึกข้อมูลนำเข้านอกจากทำการบันทึกด้วยมือตามปกติแล้ว ในปัจจุบันงานบัญชียังมีการนำเข้าข้อมูลแบบอัตโนมัติหรือกึ่งอัตโนมัติด้วยเทคโนโลยีการอ่านภาพถ่าย เช่น Optical Character Recognition (OCR) เพื่อแปลงข้อมูลที่เป็นกระดาษเป็นข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลที่พร้อมใช้ในงานบัญชี การเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ จากระบบอื่น ๆ เข้าสู่ระบบงานด้วยเทคโนโลยี Application Programming Interface (API) ความสะดวกเหล่านี้ทำให้การนำเข้าข้อมูลต่าง ๆ ดูเป็นเรื่องสะดวกสบายยิ่งขึ้นและสามารถนำเข้าข้อมูลเพื่อช่วยในการบันทึกบัญชีได้อย่างหลากหลายและหลาย ๆ องค์กร ยังพัฒนาไปใช้ระบบงานแบบ Cloud ซึ่งช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกัน ให้ทีมงานสามารถเข้าถึงข้อมูลได้จากทุก ๆ ที่ด้วยระบบการรักษาความปลอดภัยในระดับสากล การยกระดับโปรแกรมบัญชีทั้งระดับ SMEs และระดับ ERP ที่ผสมผสานเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่งผลให้งานบัญชีค่อย ๆ ขยับเคลื่อนเข้าสู่ยุคดิจิทัลได้อย่างรวดเร็ว ทักษะที่เข้ามามีบทบาทสำคัญกับนักบัญชีคือศาสตร์ในการทำงานด้านวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้พร้อมต่อการตัดสินใจ หรือ Data Analytics

แน่นอนว่าทุก ๆ เรื่องในโลกใบนี้เหมือนเหรียญที่มีสองด้าน ท่ามกลางความสะดวก รวดเร็ว และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล กำลังท้าทายวิชาชีพบัญชีสู่การพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้นักบัญชีขยายบทบาททางวิชาชีพที่สำคัญยิ่งขึ้น ทั้งด้านกลยุทธ์ การออกแบบพัฒนาระบบงาน การจัดการความเสี่ยง รวมถึงการเป็น “นักบัญชีนวัตกรรม” นำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ อย่างที่ผู้เขียนได้เคยกล่าวไว้ในหลาย ๆ บทความที่ผ่านมา สิ่งเหล่านี้เกิดจากปัจจัยที่สำคัญ คือ “ข้อมูล” นักบัญชีจะเป็นผู้เก็บรวบรวม ใช้ เผยแพร่และเก็บรักษาข้อมูลมหาศาลของธุรกิจ ซึ่งรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) เช่น ชื่อ ที่อยู่ เลขบัญชีธนาคาร เบอร์โทรศัพท์ อีเมล ที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลทางธุรกิจที่ได้รับข้อมูลของลูกค้า ข้อมูลพนักงานและกรรมการบริษัท จากเอกสารการค้า หรือเอกสารในระบบงานของธุรกิจอีกด้วย แน่นอนว่าหากข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านี้เกิดการรั่วไหลจากระบบงาน หรือเกิดการใช้ประโยชน์ในวัตถุประสงค์ที่ไม่ถูกต้องนำไปสู่การล่วงละเมิดสิทธิของเจ้าของข้อมูล (Data Subject) ย่อมส่งผลเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลและเกิดปัญหาต่อองค์กรธุรกิจที่เก็บรวบรวมรักษาข้อมูลด้วยเช่นเดียวกัน

การดูแลปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลนั้น มีกฎระเบียบในระดับสากลเรียกว่า General Data Protection Regulation หรือ GDPR เป็นกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของพลเมืองสหภาพยุโรป ซึ่งได้บังคับใช้ตั้งแต่ปี 2561 และในประเทศไทย มีกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (“PDPA”) ซึ่งออกประกาศในปี พ.ศ. 2562 และได้มีการเลื่อนการบังคับใช้เพื่อให้เกิดการเตรียมพร้อมของธุรกิจ แต่อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันหลาย ๆ องค์กรได้นำสาระสำคัญและแนวทางของ PDPA มาวางแนวทางปฏิบัติของธุรกิจเพื่อเตรียมความพร้อมแล้ว

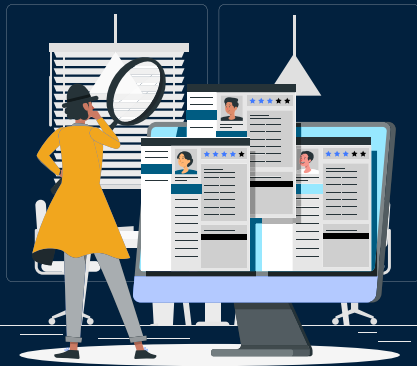
นักบัญชีซึ่งเป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลอย่างมากจึงควรเตรียมพร้อมในการปฏิบัติตาม PDPA ดังกล่าวเช่นกัน เพื่อให้สามารถปรับตัวและให้คำแนะนำแก่ฝ่ายบริหารหรือให้แก่ลูกค้าได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงและต้นทุนให้แก่ธุรกิจได้ด้วยเช่นกัน สารสำคัญที่นักบัญชีควรทราบมีดังนี้

01 การจำแนกข้อมูล

ข้อมูลที่ธุรกิจจัดเก็บรวบรวมผ่านระบบงานต่าง ๆ ควรได้รับการจำแนกประเภทตามประเภทเจ้าของข้อมูลที่เป็นข้อมูลลูกค้า ข้อมูลผู้จำหน่าย ข้อมูลพนักงาน และต้องมีการจัดประเภทโดยพิจารณาให้ชัดเจนว่า ข้อมูลใดที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ PDPA กำหนด ซึ่งต้องได้รับการปฏิบัติให้ถูกต้องตาม PDPA บ้าง

ภายใต้ PDPA ข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data) ซึ่งหมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลธรรมดาซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เช่น ชื่อ ที่อยู่ เลขบัญชีธนาคาร เบอร์โทรศัพท์ อีเมล แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ และนอกจากข้อมูลส่วนบุคคลธรรมดาแล้ว PDPA ได้ให้ความสำคัญกับข้อมูลส่วนบุคคลอีกประเภทหนึ่งเป็นการเฉพาะคือ ข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหว (Sensitive Personal Data) ซึ่งได้แก่ ข้อมูล เชื้อชาติ ความคิดเห็นทางการเมือง ศาสนา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ ซึ่งหากถูกนำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของ PDPA อาจทำให้ภาคธุรกิจมีความเสี่ยงภายใต้ PDPA ทั้งในแง่ของคดีแพ่ง อาญา และปกครอง

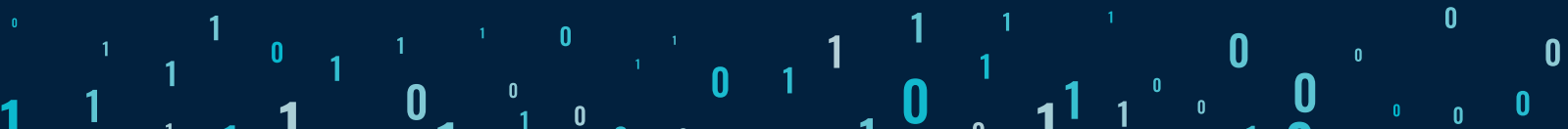
02 การประมวลผลข้อมูล

การประมวลผลข้อมูลตามกฎหมายนี้ หมายถึง เก็บรวบรวม การใช้ การเผยแพร่ และการเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น กิจกรรมทางธุรกิจและการทำบัญชี ซึ่งต้องมีการเก็บข้อมูล บันทึก ข้อมูล ใช้ในการทำงาน เผยแพร่และเก็บรักษา หากเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลก็จะถือเป็นการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ตามที่ PDPA กำหนดทั้งหมด และภาคธุรกิจโดยเฉพาะนักบัญชีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตาม PDPA อย่างเหมาะสม

03 ฐานของการประมวลผลข้อมูล

ในการที่ภาคธุรกิจจะสามารถประมวลผลข้อมูลได้โดยถูกต้องตาม PDPA มักมีความเข้าใจว่าจะต้องได้รับความยินยอมก่อนเสมอ แต่ในความเป็นจริง ฐานที่ให้เหตุผลอันชอบด้วยกฎหมายแก่ภาคธุรกิจในการประมวลผลข้อมูล มีหลายประการ ได้แก่ ฐานกฎหมาย ฐานระงับอันตรายต่อชีวิต ฐานสัญญา ฐานภารกิจเพื่อประโยชน์สาธารณะหรืออำนาจรัฐ ฐานประโยชน์อันชอบธรรมด้วยกฎหมาย ฐานจดหมายเหตุ การวิจัยและสถิติ และในท้ายที่สุดคือ ฐานความยินยอม จึงเห็นได้ว่าการประมวลผลข้อมูลนั้นไม่ได้อยู่บนฐานความยินยอมเสมอไปและเมื่อให้ความยินยอมได้ เจ้าของข้อมูลก็สามารถถอนความยินยอมได้เช่นกัน

สำหรับการดำเนินกระบวนการทางบัญชีนั้น ด้วยเหตุที่เป็นการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการบัญชี หรือประมวลรัษฎากร หรือเป็นการให้บริการหรือปฏิบัติหน้าที่ ตามสัญญาที่ภาคธุรกิจอาจมีสำหรับแต่ละกลุ่มเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้น การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการบัญชีต่าง ๆ อยู่ภายใต้ฐานกฎหมายและฐานสัญญาอยู่แล้วเดิม ภาคธุรกิจจึงมีเพียงหน้าที่ในการประกาศนโยบายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Privacy Notice) เท่านั้น โดยไม่ต้องขอความยินยอมอีก ทั้งนี้ การเข้าใจฐานของการประมวลผลข้อมูลและระบุนานอย่างเหมาะสมจะช่วยออกแบบระบบการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดต้นทุนที่ไม่จำเป็นได้อย่างมากมาย

04

สิทธิของเจ้าของข้อมูล

เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของตนหลายประการภายใต้ PDPA เช่น สิทธิขอเข้าถึงและขอรับสำเนาข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิขอให้เปิดเผยถึงการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าว ที่ตนไม่ได้ให้ความยินยอม สิทธิในการขอเคลื่อนย้ายข้อมูลส่วนบุคคลของตน กรณีที่ข้อมูลได้รับการจัดเก็บในรูปแบบที่โอนได้โดยอัตโนมัติ สิทธิโต้แย้ง หรือ คัดค้านการประมวลผลข้อมูล สิทธิขอให้ลบทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ ซึ่งมีรายละเอียดและเงื่อนไขในทางปฏิบัติในหลาย ๆ กรณีที่ต้องทำความเข้าใจ

05

หน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายถึง บุคคลและนิติบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งในกรณีของภาคธุรกิจที่ทำบัญชีดังกล่าว ภาคธุรกิจย่อมมีฐานะเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และมีหน้าที่ภายใต้ PDPA ต้อง (1) แจ้งการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลให้ชัดเจนเพื่อให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบ และ (2) จัดให้มีมาตรการการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสม โดยจัดให้มีระบบการตรวจสอบเพื่อให้มีการลบหรือทำลายเมื่อพ้นระยะเวลาเก็บรักษาหรือเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมถึงมีหน้าที่แจ้งเหตุกรณีเกิดการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

06

บทลงโทษ

บทกำหนดโทษกรณีไม่ปฏิบัติตาม PDPA นี้ มีทั้งโทษทางแพ่งและทางอาญามีความรุนแรงถึงจำคุก โดยเฉพาะกรณีข้อมูลส่วนบุคคลอ่อนไหว ซึ่งอาจนำไปสู่โทษจำคุกของกรรมการ หรือผู้จัดการ และมีบทกำหนดโทษทางปกครองเป็นการลงโทษโดยการตัดสินใจของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่มสูงสุดถึง 5 ล้านบาท จึงถือเป็นกฎหมายทางธุรกิจที่มีบทกำหนดโทษรุนแรงในทางปฏิบัติ

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงถือเป็นกระบวนการสำคัญที่นักบัญชีควรต้องทำความเข้าใจและเตรียมพร้อมในการปฏิบัติ ทั้งนี้ นักบัญชีจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อธุรกิจและช่วยให้องค์กรธุรกิจใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างมหาศาล ในขณะที่เดียวกันนักบัญชีก็จะเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการออกแบบและกำหนดโครงสร้างในการเก็บรวบรวมมาตรการการควบคุมภายในด้านข้อมูลขององค์กรให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น นักบัญชีจึงมีหน้าที่อันสำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างประโยชน์ในการใช้ข้อมูลและต้นทุนในการดูแลรักษาข้อมูลขององค์กร ดังคำกล่าวที่ว่า “อำนาจที่ยิ่งใหญ่ย่อมมาพร้อมความรับผิดชอบอันใหญ่ยิ่ง” (With Great Power Comes Great Responsibility) การร่วมกันพัฒนาวิชาชีพบัญชีสู่อนาคตนี้จะช่วยยกระดับวิชาชีพบัญชีสู่มิติใหม่ และเดินทางร่วมกันในการเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว

